

Fjellvåken

Medlemsavis for Troms Turlag • nr. 1 - 2025 - 47. årgang

Nitten fylkestopper

DNT ung på påsketur i Indre Troms

Kulturminner i Øvre Dividal nasjonalpark

Naturopplevelser for livet

Troms Turlag

DNT / Troms Turlag

– en viktig bidragsyter til folkehelse

Med rundt 590 hytter, 23 000 km merket sti og med en million årlige dugnadstimer drifter Den Norske Turistforening (DNT) en unik infrastruktur for friluftsliv, til stor nytte for allmenheten og ikke minst for folkehelse. I vår formålsparagraf slår vi fast at DNT skal arbeide for et enkelt, aktivt, allsidig og naturvennlig friluftsliv, for sikring av allemannsretten og for å ta vare på friluftslivets natur- og kulturgrunnlag. Et bidrag av nasjonal betydning.

Vi i DNT gjør en stor innsats for folkehelsen ved å få folk opp av sofaen og ut på tur. Dette poenget burde telle tungt når vi diskuterer utfordringer rundt tilrettelegging med kommuner, nasjonalparkstyrene, Statskog og andre offentlige organer. Troms Turlag har i mange år betalt en rimelig festeavgift for de av våre hytter som står på statsgrunn. Statskog har nå bestemt å øke festeavgiften med ca. 600%. Det innebærer betydelig økte utgifter for en liten forening primært drevet av frivillige. Samtidig kommuniserer myndighetene med all tydelighet at vi er en ønsket og viktig aktør når det gjelder å fremme friluftsliv og aktivisere befolkningen. Ord og handling fra statens side gir med andre ord litt ulike signaler.

Helsegevinsten av fysisk aktivitet er tema i en kronikk i Tidsskrift for Den norske legeforening, fra august 24. Den er skrevet av lege Øyvind Kjerpeset som er tidligere toppidrettsutøver. Tittel på kronikken: *Den*

neglisjerte vidundermedisinen, med undertittel: Ingen medisiner kan konkurrere med helsegevinstene av fysisk aktivitet. Hvordan har vi endt opp med å behandle medisinsk gull som gråstein?

Fysisk aktivitet gjennom friluftsliv virker sterkt forebyggende og har en stor gevinst både for fysisk og psykisk helse. Fysisk aktivitet gjennom friluftsliv gir økt bolyst, livskvalitet, humør, overskudd, bedre søvnkvalitet og mulighet for mestringfølelse og sosialt samvær. Helsegevinstene er rett og slett formidable og udiskutable.

Da er det et tankekors at helsevesenet bruker 97% av midlene til behandling og 3% til forebyggende tiltak. Vi kan litt sleivete si at vi har et sykevesen, fremfor et helsevesen.

Vi vet at 75% av befolkningen er inaktiv og vi har tall på at inaktivitet koster. Helsedirektoratet anslo i 2014 at inaktivitet koster samfunnet ca. 239 milliarder kroner i året.

Vi har med andre ord ikke råd til «a neglisjerte vidundermedisinen».

Fysisk aktivitet i friluft bidrar til å forebygge sykdom og fremme god helse og kan spare samfunnet for store summer. Derfor har også Helsedirektoratet utarbeidet en veiviser til kommunene for lokale folkehelse tiltak. Her står samarbeid med frivilligheten sentralt. Friluftsliv blir sett på som en nøkkel for å få med de mange som i dag er inaktive.

Å være fysisk i nærmiljøet, og gjerne i naturen, er også den aktiviteten nordmenn oppgir at de vil gjøre mer av. Mange har nyttårsforsett om å gå mer på tur i naturen.

Et godt eksempel på næturalternativ som tiltrekker seg mange er «Aktiv i 100». Dette er en del av «DNT senior», turer for seniorer som ønsker å gå tur med andre på dagtid i nærheten av der de bor. Tilbudet oppleves svært positivt for både frivillige og deltakere, og «Aktiv i 100» har blitt en viktig del av hverdagen for mange.

Et lokalt eksempel på at verdien av DNT sitt arbeid blir sett:

Trollvassbu, som er den mest besøkte hytta i Troms Turlag, har vært i rettsapparatet i tre instanser. Både tingrett, lagmannsrett og Høyesterett har gitt oss medhold i at hytta tilhører og skal drives av Troms Turlag. Det som nå gjenstår i saken er ekspropriasjon av grunnen under hytta og transportvei for ved og gass med snøscooter om vinteren. Tromsø kommune har med stort flertall vedtatt å ekspropriere. Vi er meget glad for at politikerne i Tromsø kommune er så tydelige på at de ønsker fortsatt drift av Trollvassbu. Vi tar det som et klart tegn på at politikerne ser at vår tilrettelegging med bynære stier og

hytter har betydning for befolkninga. Det handler om bolyst og folkehelse.

Lokalt foregår det også forskning på betydningen av fysisk aktivitet for god helse i eldre år. Tromsøundersøkelsen har vist at mange eldre har en livsstil som øker sjansen for å bli syk. RESTART er et prosjekt som ledes av forskere på UIT. Det er bevilget 16 millioner for å finne ut om de som er 60+ og som tidligere har vært inaktive, med trening kan forbedre helsa og få bedre livskvalitet. Troms Turlag er en av flere samarbeidspartnere i dette prosjektet. Vi skal legge til rette for diverse aktiviteter en til to ganger i uka fram til 2027 for de forskningsdeltakere som ønsker det.

For å oppsummere: DNT/Troms Turlag bidrar sterkt med frivillig innsats til bedre folkehelse gjennom å fremme et aktivt friluftsliv. Hva med et spennig forslag om at støtte til friluftslivet hentes fra helsebudsjettet? Med godt samarbeid og litt tilrettelegging fra det offentlige kan vi sammen gjøre en stor forskjell.

Av Arnulf Sørum, styreleder.

Fra Redaksjonen

Av Nina B. Cheetham

Da var vi i plutselig i et helt nytt år! Tenk, 24 år siden milleniumsskiftet! Jeg vet ikke om det bare er innbilning eller det at romjula i år var veldig mørk og preget av uvær, men straks vi runda nyttår var det som om dagslyset ble slått på. For et lys og for en glede, herlig! Dette året, 2025, er valgt til Friluftslivets år. Som DNT selv skriver: «sammen vil vi inspirerer folk til å prøve nye friluftaktiviteter, enten de har masse erfaring med dette fra før eller er helt ferske! Det blir enda flere turer, arrangementer og noe å finne på i hele landet – og det skal være noe for alle!».

Dette er en spenstig ambisjon, og for å nå den må nok også vi som enkeltmedlemmer trå til. Og det kan da ikke være så vanskelig! Som leser av Fjellvåken er du jo glad i å være ute og nyte naturen, enten du går kort eller langt. Tenk om hver enkelt av oss klarer

å åpne øynene for tur og natur for en ny person i dette friluftsåret, liten eller stor, ung eller gammel, en som kanskje trenger noen til å vise vei, til å bli invitert inn i det fantastiske universet som kalles natur og friluftsliv. Det hadde vært noe!

Som Halvdan Sivertsen synger i Nordaførr, vår vise:

«Joda du vet du har venna at du har det bra. Men tengan er tøngre å bær på. Du er ensom og hjelpelaust nordaførr da, Det er langt inn til hjerta med klær på. Du kunn ha gådd ut men kor hen sku du gå, Så håpa du heller at nå`n banka på...»

Kan noen av artiklene i dette nummeret av Fjellvåken inspirere? Her kan du lese om både nær og fjernturer, om fortid og nåtid, om ildsjeler og om inkludering. La oss sammen bruke året med et ønske om å ta DNT's ambisjon for friluftslivets år på alvor, og jobbe for enda mer inkludering.

God lesing.

Nitten fylkestopper

På toppen av Finnmark

Folk samler på så mangt – frimerker, mynter, biler, sko, tegneserier, likes osv. osv. Motivene varierer, hvis de finnes. Jeg vet ikke sikkert når ideen om å bestige det høyeste fjellet i hvert fylke kom. Men prosjektet strakk seg fra omkring 2009 til 2021.

Innsamlingen av «høyeste fjell» blir lettere hvis tre forhold er oppfylt: 1|. glede ved å bevege seg i bratt lende, 2. over gjennomsnittlig interesse for geografi og 3. motivert, entusiastisk og hyggelig turfølge.

Samlingen var sluttført før sammenslåingen av en del fylker ble gjort rundt 2020. Dette er ingen stor bragd og kan med litt tålmodighet gjennomføres av de fleste fjellvante. De mer avanserte kan jo samle på topper høyere enn 2000 moh. (377) eller den høyeste toppen i hver av Norges 357 kommuner. God tur!

Hva er et fjell? Bare ett av de nitten har betegnelsen «fjell» i navnet. Øvrige endel-

ser er: - jøkelen, - varri, - skolten, - skrymten, - eggja, - slottet, - piggen, -tinden, -nuten, - knuten, toppen, - berget, - høgda og - klumpen ! Vi var enige om at betegnelsen «klump» var ganske urettferdig og nedlatende for det høyeste fjellet i (den gang) Nord-Trøndelag.

Turene har vi gjort vår, sommer og høst, til fots og på ski. Hva er høyeste topp i et fylke? Er det bre eller nakent fjell som regnes? Øksfjordjøkelen og Jiehkkevarri angis i henholdsvis Finnmark og Troms som høyeste punkt. Der var vi også. Men de som sverger til fast fjell må i stedet vandre til Loppatind og Njunis.

Hver topp har krevd sin tilnærming, god planlegging gir ofte best resultat. Til fots eller på ski? Startsted? Reise til startsted? Overnatting? Tidsbruk? Væmelding? Turfølge?

Før man gir seg i vei kan det også være lurt å finne ut hva som faktisk er det høyeste fjellet, hva er f.eks. det høyeste fjellet i

Endelig fant vi toppen! Slavasshøgda, Østfold.

Sør-Trøndelag? Seff, det må jo være Snøhetta på Dovre, 2286 moh. Feil! Snøhetta ligger i Oppland og blir der trumfet av Galdhøpiggen. Slik lærer nerder norsk geografi.

Noen av turene var mer krevende enn andre. Store Skagastølstind krever guide hvis man ikke er klatrekyndig, Jetnamsklumpen hadde laaang anmars og Oksskolten med ustabile værforhold var blant de mest slitsomme. På Oksskolten i Nordland hadde vi tre forsøk med års mellomrom før vi endelig (ikke) nådde helt til toppen. Ufyselig vær, storm og regn gjorde at vi (for 3. gang) tok retur like før toppunktet. Da måtte vi nærmest kripe for ikke å bli blåst overende. Men vi godkjente toppen likevel.

Slavasshøgda, 336 moh. i Østfold var

utfordrende på en annen måte. Småkupert terreng, storvokst furu og tett blandingskog, kratt, tytte og blåbærlyng, – umulig å få oversikt. Etter mye om og men, og Google Maps, fant vi endelig en liten rusten jernpinne på toppen av en ellers ikke markert knaus. Toppen i Østfold!

Prosjektet lå stille noen år, bl.a. grunnet et par kneoperasjoner. Før ytterligere inngrep kanskje ble nødvendig, satte vi inn en sluttspurt de to-tre siste årene. Vi har sett mangeartetet flora, fauna og folk på vår vei. Det mest eksotiske var nok likevel møtet med Gunda fra Mongolia som vi en påske møtte på Berdalsbu i Setesdal. Hun var på skiferie, - for å lære seg kunsten å subbe seg frem på frossen nedbør. Blid og fornøyd. Og vi fikk smake tsjekkisk brennevin og mongolsk gryterett. Og ute lyste fullmånen over

Tredje forsøk på Oksskolten.

området for neste topp, -Sæbyggjenuten.

Den flotteste toppen eller kanskje opplevelsen av de 19? Vi tror det må bli Øksfjordjøkelen. I strålende, varmt, stille vårvær tok vi båt fra Øksfjord til Langfjordhamn en dag i slutten av mai. Alle syv på ekspedisjonen overnattet på den nedlagte skolen, Kjersti og jeg ble tildelt overlærerens kontor. Etter rådslagning og rutevalg la vi av gårde neste morgen, til fots med fjellskiene på sekken. Skrått terreng, lyng og vierkratt, overvintrede krøkebær. Et par timer senere spente vi på oss skiene, perfekte snøforhold. Shorts og T-skjortevær. Rolig, jevn gåing mot toppen, - «jamna drar». På toppen tok vi oss god tid; det er her og nå som gjelder. Knall og fall ned brefallet mot nord og etter hvert langs Fjorddalen mot Nuvsvåg. På Arctic Nuvsvåg

ventet stamp, kald pils og et gedigent måltid. For de mest utholdende var det avsluttende servering av cognac i midnattsola der nordgående passerte på et speilblankt LoppHAV. Neste morgen våknet vi til nordvest vind, 8 -10 grader og skodde...

Vi klarte oss uten support fra Troms Turlag for å gjennomføre dette prosjektet, men benyttet flere av DNT`s hytter der det passet. Dette innlegget kan kanskje inspirere noen av medlemmene til en lignende samling av fjell. F.eks. de tjue høyeste toppene i kommunene Balsfjord, Målselv og Bardu? Da vil TT`s hytter være gode å ha! Lykke til!

Av Kjersti Grimsbo og Just Thoner

DNT ung på påsketur i Indre Troms

Strålende sol på vei fra Pältsa til Goldahytta på turens nest siste dag!

Påsketur med DNT ung i Indre Troms er nærmest for tradisjon å regne, og i år var selvfølgelig intet unntak!

Denne påska la 5 spreke DNT ung'ere ut på en 6-dagers påskeskitur. Vi startet fra Gaglojärvi, og brukte første dagen på å gå over fjellet til Goldahytta. Været var strålende, og vi brukte dagen til å bli godt kjent i gruppa.

Dag to satte vi kursen videre til Gappohytta, hvor vi også ble værende neste dag. Været viste seg fra sin beste side, og innbød til å gå i kun ulltrøye! Hviledagen på Gappo ble brukt til å stable vedlass, lese påskekrim, og til en provisorisk hårklipp. Utrolig hva man rekker på en hviledag!

På dag tre gikk vi videre til Pältsastugan i Sverige, hvor vi ble tatt godt imot, og ble bedre kjent med to andre fjellturister fra

Med en hviledag på Gappohytta rekker man mye, både å lø ved i vedskjulet og en hårklipp, med vasking og det hele. Med vindsekken som frisørkappe og vedkubber under stolbeina kan man sitte tilbakelemt imens man får ordnet håret.

Lunsjen smaker ekstra godt med påskesola midt i fleisen og snøsofa!

Finnland som vi møtte på Goldahytta første dagen. Her ble det også tid til både badstue og kortspill.

Etter en natt på Pältsa, gikk turen videre tilbake til Golda for turens siste hytteovernatting. På veien ble det en stopp ved Treriksrøysa med tid til både lekning av «sisten» og spilling av nasjonalsangen på munnsspill. Vel framme på hytta ble det disket opp til skikkelig middag med finnbiff og potetmos. Her ble det ikke spart på godsakene! En i turfølget hadde nemlig bursdag, noe som ble feiret med brus, kake og smågodt. Da kvelden kom valgte til og med to i turfølge en natt ute under åpen himmel.

Siste dagen kom dessverre fortere enn vi skulle ønske, og brått var det på tide å sette kursen tilbake mot Gaglojärvi, hvor turen ble avsluttet. Også denne dagen viste fjellet seg fra sin beste side, og vi nøt siste dagen på tur med en lang og god lunsj med påskesola midt i fleisen.

Takk for nok en super påsketur i Indre Troms!

På vei inn til Goldahytta på dag 1. Godt å være ute på tur igjen!

5 stk. fornøyde turfolk på parkeringsplassen etter endt tur!

Tekst og foto Benedicte Sivertsen

Om Fjellvåken og andre fortellinger

Av Nina B. Cheetham

Enkelte personer har en ekstra interesse for historien og er villig til å dele den med andre. Når man i tillegg er tungt inne i Troms Turlag og Fjellvåkens historie kan det bli til spennende møter. En sur novemberdag har jeg invitert Odd Magnus Heide Hansen til en liten prat på turlagskontoret. Odd Magnus har levert mange flotte artikler til Fjellvåken, gjerne med historisk vri. Det er ikke uten grunn, for mannen har førstehåndskjennskap til Fjellvåkens 46 årige historie. På 80-tallet var han selve Fjellvåken. Det kommer vi tilbake til.

Praten mellom oss går på «kryss og tvers» for Odd Magnus er et oppkomme av artige historier. Historiefortelling hjelper oss med å huske i en tid der øyeblikksbilder er det som gjelder, og utviklingen raser av sted. Han deler villig artige anekdoter fra sitt indre arkiv.

Odd Magnus starta sitt medlemskap i TT på 60-tallet, da som kollektivt medlem gjennom typografisk forening. Han jobbet da som typograf i avisa Tromsø. Det vekker minner om hans første tur med kompisar som gikk fra Skibotn til Rostadalen. Odd Magnus følte seg nok ganske staselig med en skinnhatt påsatt funnet ørnefjær som hodeplagg. Plutselig merket han at noe slo han i nakken, han snudde seg mot turkompisene og ba dem slutte med å tulle. Turkompisene nektet å ha gjort noe som helst, men så skjedde det samme igjen. Det viste seg å være ei ugle som angrep

Her er Astrid og Odd Magnus Heide Hansen foran Moskanhytta. De er klare for avmarsj.
Foto: Kåre Kristensen

Cecilie og farfar Odd Magnus koser seg ved bålet i Rostadalen.

Bildet viser det gamle vadestedet over Trollelva i Rostadalen. Det var lagt ut bjørkestranger for å kunne ta seg over elva. Foto: Odd Magnus Heide Hansen

ørnefjæra! Og sånn fortsetter praten, stadig nye anekdoter fortelles.

På 50-tallet ble Tromsø og Omegn Turistforening, som var navnet den gang, ledet av Ragnar Hansen som jobbet som direktør på Grand hotell. Da det oppsto en brann på hotellet antok man at alt av papirer og arkiv tilknyttet foreningen ble oppbevart på hotellet, og at det dermed gikk tapt i

brannen. Slik gikk det heldigvis ikke; alt ble gjenfunnet i safen i Troms Innland Rutebils lokaler da de skulle ryddes før selskapets nedleggelse på 80-tallet. Gunnar Gabrielsen var sjef for TIRB's Tromsøavdeling. Den gang var Eivind Dalbye formann i turlaget og turlagets sekretær, Gunnar Gabrielsen hadde alt oppbevart i TIRB-safen. Dalbye tok papirene seg hjem og lagret det på loftet.

Fjellvåken anno 1989.

Så ble det glemt. Senere da huset skulle selges, tok barnebarnet, Knut Dalbye Kristensen, vare på arkiv-eskene. Han mente at papirene skulle hans far (Kåre Kristensen, gammelt turlagsmedlem) ta seg av. Kåre var da syk, og tok kontakt med Odd Magnus for å gå igjennom sakene. Han var ikke sein med å få tak i papirene, og historiker Kjetil Zachariassen katalogiserte alt av materialet og fikk det lagret. Dermed kan alle i turlaget gå til Statsarkivet og fordype seg i spennende stoff om Troms Turlags lange historie, helt fra 1907. Bare husk å innhente tillatelse fra TT's kontor først.

Odd Magnus forteller også en artig historie om en tur til Vuomahytta på starten av 70-tallet. Der var det folk i forbindelse med utredning av det som et par år senere skulle bli Øvre Dividal Nasjonalpark. Det var fløyet inn masse mat til folkene som skulle utrede for nasjonalpark, men botaniker Torstein Engelskjøn hadde skadet hånden og måtte avbryte arbeidet og dra tilbake til Tromsø. Maten var brakt til Vuomahytta

VINTERTURER 1982
TROMS TURLAG

7. februar	Dagstur Ramfjord — Tromsdalen (Øystein Haugli)
14. februar	Dagstur Finnykkdalen — Kjellen — Kvaløya (Bjarne Otterdal)
21. februar	Dagstur til Nordtinden (Kjell Johansen)
27. — 28. februar	Helgetur til Nonsbu (Johannes Larsen)
6. — 7. mars	Helgetur til Dividalshytta (Ruth og Astrid Hansen)
13. — 14. mars	Helgetur til Stordalstuene (Kjell Vangdal og Sverre Røstad)
19. — 20. — 21. mars	Helgetur til Gålda og Gappo (Jarle Nilsen og Kjell Fjeldstad)
27. — 28. mars	Helgetur til Dærtia (Kjell-Arne Sommersest og Bjarne Bocke)
Påsken	Reinrad Nordreisa — Kautokeino (Zyvid Rogli)
16. — 25. april	Ukestur i Indre Troms (Ole Jakob Løvhaug)
16. — 17. — 18. april	Helgetur til Kirkesdalen Gaskas (Rune Fystad og Kjell Johansen)
23. — 24. 25. april	Helgetur til Gappo og Rosta (Bjarnar Johnsen og Gjertrud Sandøker)

Turplaner 1982.

med helikopter og de som kom først til mølla kunne nyte av godene. Odd Magnus og turvenner tok godt for seg, de hadde som vanlig proviantert med strenge dagsrasjoner. De lot likevel mesteparten bli igjen til andre vandrere, før de dagen etter fortsatte ferden via Dividalshytta, Bæset og Ravdo, til Dærtahytta. Der var et arbeidslag i full gang med å bygge «nye» Dærtahytta. På gamlehytta holdt geologer hus, de utredet geologien, også med tanken på opprettelsen av nasjonalpark.

Odd Magnus og kona ble aktive medlemmer i turlaget på slutten 60-tallet og fra 1973 til 83 hadde de tilsyn med gamle Dividalshytta. Etter hvert også med godt samarbeid med tilsynet på nyhytta oppført i 1978.

Odd Magnus har mange strenger å spille på. Da Tromsø kommune startet med aktiviteter på Charlottenlund på 80-tallet deltok han og kona i arrangementen av «Vinterfestdagen» samme sted. Arrangementet var satt i gang spesielt med tanke på barn og våre nye landsmenn. I tillegg ble det arran-

gert «Kom deg ut dagen» for skoleungdom. Jobben besto i å sørge for varm mat til deltakerne når de kom i mål. Dette ble et årvisst engasjement for ekteparet. Siden har kommunen utviklet Charlottenlund til å bli et fantastisk friluftsområde for folk i alle aldre.

Men tilbake til Fjellvåken. Odd Magnus hadde eneansvar for bladet fra 1982 til 89, totalt 15 nummer i avisformat. Han skrev tekstene, satte sammen bladet og fikk det trykket, altså ansvar for hele «produksjonslinja». Det passet utmerket at han som typograf kunne få trykket bladet først i avisa Tromsø, deretter i avisa Nordlys. Det var på den tida også et samarbeid mellom TT og Harstad og senere kom Narvik med, så i disse utgavene kan vi lese om turer og aktiviteter fra lenger sør i fylket. Samarbeidet fungerte godt med tanke på planlegging av fellesturer slik at man unngikk at flere grupper fra forskjellige lag gikk til hyttene samtidig. Bjørnar Seljehaug stod for korrektoren.

Samarbeidet mellom turlagene tok slutt etter hvert. Det samme gjaldt Odd Magnus sitt eneansvar for Fjellvåken. Fra cirka 1989 kom nye koster til. Avisene ble etter hvert digitalisert, og Odd Magnus fikk nye oppgaver som grafiker i avisa Nordlys.

Det går en linje fra engasjementet på 60-tallet og frem til våre dager. Fra 2005 – 2019 var Odd Magnus med og merket ruta til Kjølen på oppdrag fra Avinor, og som pensjonist har han ikke dager nok. Han er aktiv i Arktisk forening, har skrevet 4 bøker om «Ishavsskutenes historie» i tillegg til at han og kona Astrid Hansen har skrevet 3 bøker om ord og uttrykk fra Tromsø. Sammen med Kåre Kristensen har han laget boka «Tilbakeblikk», med foto og tekster fra før og nå.

Odd Magnus med et gammelt eksemplar av fjellvåken.

Han forteller videre at han hver vinter i over 20 år gikk fra hytte til hytte fra Kilpis til Abisko og Bjørkliden ved Torneträsk sammen med turlagsvenner. Han fikk også, i en alder av 84 +, med seg to ukesturer med fiske og vandring innover Rostadalen sommeren 2024. Odd Magnus holder seg i form gjennom regelmessig trening på Vigør og med gåturer. Vi trenger forbilder som kan vise oss at pensjonisttilværelsen ikke betyr «kroken på døra» i noen som helst sammenheng, og at nysgjerrighet og engasjement ikke er forbeholdt en spesiell alder.

Og helt til slutt, en liten «fun fact» for alle som ferdes innover fra Rostahytta; den åpne Moskanhytta var fru Astrids favorittplass og hytta ble malt av ekteparet. Det var også fru Astrid som for noen år siden sydde gardiner og grytekluter til den lille, trivelige hytta. Slå den!

En tur til utvalgte for- tidsminner i Dividalen.

Til erindring om Hans Prestbakmo

Første gangen jeg traff Hans og Hermien Prestbakmo var da de besøkte min utgravning av boplassen Stryket 1 (ca 800 – o f.Kr.), ved Leinavatnet i sommeren 2003. Det ble et veldig hyggelig møte og de ble værende i flere dager for å delta i utgravningen. Det ble fort klart at Hans ikke alene var topografisk lommekjent i indre Troms, men også ualminnelig rik på kunnskap om stort sett alt fra natur til landskapsbruk gjennom tidene.

**Hans og Hermien på besøk i gamle Leinavasstua. Som alltid i godt humør!
Foto: Hans Peter Blankholm**

Han fortalte bl.a. at han gjennom tiden var kommet over en del kulturminner i Dividalen som han gjerne ville vise meg. På grunn av utgravningene ved Leinavatnet skulle det gå noen år innen vi fikk det til, men tidlig i august 2007 la vi ut på hva som ble til en 6 mil lang tur på fire dager. Jo, han Hans var, selv i en alder av den gangen over 70, sprek som bare den; det skulle veldig strilv eller dyp blautmyr til for ikke å gå den strake veien. Ikke spilte han tiden heller når han var på gang. Husker enda tydelig den

første kvelden på Havgahytta. Knapp hadde vi rukket å spise den siste biten av middagen før han spurte om jeg nå var klar til neste økt han hadde tenkt seg innen det ble mørkt; et fangstanlegg bare sånn «en snartur unna». Det skulle de neste dagene vise seg at «en snartur unna» oftest betød et par timers avstikker!

Da vi la ut på turen var det bare ganske få kulturminner registrert i Dividalen, så ny kunnskap var sterkt tiltrengt. Siden er det kommet mange flere til, dels ved min kollega Asgeir Svestad, dels Sametinget sine registreringer.

I det følgende skal vi se nærmere på et utvalg av disse som ligger i området mellom Dividalshytta i nord og Politiodden i sør (og fortrinnsvis påpekt av Hans). For de som ikke er kjent med nedenstående typer fortidsminner fra før av er her en lyn-intro, men vær obs på stor variasjon (se også bildene nedenfor). Fangstgroper er som regel sirkulære, 2 – 5 m i diameter, traktformete

Uttak av trekull til datering fra fangstgrop ved Suttsgoldajohka. På bildet MA-student Jens Peder Magnussen. Foto: Hans Peter Blankholm

og nedgravd til en dybde på nedmot en meter eller mere og omgitt av en voll av den oppgravde jorden. Som oftest, men ikke nødvendigvis, har de en klart markert, rektangulær fordypning i bunnen. De ligger alminneligvis strategisk plassert som sperrelinjer mellom vann, langs elver og rygginger, eller på tvers av eider eller pass (se Figur 2). Aldersmessig kan de strekke seg helt tilbake til 4. årtusen f.Kr. og et godt stykke inn i nyere historisk tid.

Forhistoriske, nedgravde hustufter er sirkulære, ovale eller rektangulære med omgivende jordvoll og, på innlandet i Troms, sjeldent særlig dypt nedgravde. Bunnen fremstår som regel svakt hvelvet eller plan (se Figur 3). Tidsmessig finnes de helt tilbake til 5. årtusen f.Kr.

Hustuft ved Buolzagorssajohka.

Foto: Hans Peter Blankholm

Steinsatt ildsted ved Politiodden.

Foto: Linn Sachs

Steinsatte ildsteder kan være alt fra simple små sirkulære til store (opp til et par meter lange og en meter brede) ovale eller rektangulære (se Figur 4). De eldste sikre dateringene av steinsatte ildsteder på innlandet i Troms går tilbake til Tidlig Metalltid.

Alle koordinater nedenfor er oppgitt i UTM Sone 34N; det anbefales å bruke M711-kartene 1632 III Julosvárri og 1532 II Altevatnet til orientering. Noen av lokalitetene sees også på Kartverkets LIDAR-kart (hoydedata.no).

1. Fangstlokalitet på nordsiden av Julosjohka, ca 3.5 km SØ for Dividalshytta (koord. 455130/7616643). Her ligger det ovenfor skoggrensa og på en terrasse med krøkebærlyng og dvergpil ovenfor erosjonskrenten til elva tre skarpt markerte, traktformete, 2 – 5 m i diameter og 0.6 – 1 m dype fangstgroper på rekke. Den sørligste ligger delvis erodert i skrenten. Datering er uvisst.

2. Fangstlokalitet ved Divielva, nær utløpet til Havgajohka, ca 1.9 km V for stien mellom Dividals og Havgahyttene (koord. 452130/7614268). Fire tydelig markerte fangstgroper på delvis steinfri ca 30 m bred terrasse på østbredden av elva ved gammelt krysningssted for rein. De er 3 – 4 m i diameter og 0.5 – 0.8 m dype. Datering uvisst.

3. Steinring bygget i ett til to skift, muligens innhegning til melkeplass for rein. Ligger i et lett kupert område med spredt bjørk, dvergbjørk og krøkebærlyng og ca 1 km S for Havgahytta og ca 2 m fra stien mellom denne og Irgas (koord. 697191/7619439). Datering uvisst.

4. Ildsted eller mulig grav att ved stien mellom Havgahytta og Irgas (koord. 453031/7609927). Ligger delvis overgrodd på svak morenerygg i lett kupert terreng

med kortvokst bjørkeskog/kratt. Den er Ø-V-vendt, markert av 40-50 cm store stein og måler ca 2 x 1.2 m. En stein er tatt til vardebygging. Datering uviss.

5. Ildsted orientert Ø-V på ca. 2 x 1 m og markert av 20 – 30 cm store stein (koord. 453072/7609617). Ligger i lett-kupert, nesten mo-aktig område med steinstrøing og med vegetasjon som ovenstående (nr. 4). Datering uviss.

6. Sør for Irgasjávri tetner det til med fangstanlegg. Her skal nevnes et av de største i indre Troms, nemlig Suttessgåldojohka-systemet, som sprer seg i bjørkeskogen på begge sider av elva sør for Ánddevárás. Det er vanskelig å si om det faktisk er ett samlet system eller flere enkelte. Det tegner imidlertid til å være snakk om flere konstruksjonsfaser. Blant de 47 groper som ble detaljregistrert på vestsiden av elva i 2012, ble fire C-14 datert og viste konstruksjonsvirksomhet henholdsvis mellom 3500 – 3340, 2840 – 2570 og 1490 – 1320 f.Kr. (se Figur 2). Det vil si at det kom i bruk i alle fall så tidlig som i midten av Yngre Steinialder (c. 5000 – 1800 f.Kr.) og at aktiviteten fortsatte inn i Tidlig Metalltid (1800 – 0 f.Kr.). Den nordligste grop på vestsiden ligger på koord. 453101/7603194, den sørligste på 453080/7602545.

7. Steinsatt ildsted på Politiodden (koord. 451112/7601461). Fremstår tydelig i terrenget på en flate i lys åpen bjørkeskog, ca 150 m sør for konstruksjonsveien mellom Politiodden og Irgas (se Figur 4). datering uviss.

8. Hustuft ved Buolzagorssajohka. Ligger på en flat elvesandterrasse i lys åpen bjørkeskog, rett sør for Politiodden-eskeren (koord. 450971/7601384), ca. 45 m fra maksimal vannstand (etter reguleringen) av Altevatnet og ca. 30 m fra elva. Avstanden til Altevatnets opprinnelige bredde er ca. 800 m. Tufta er rund, 7.1 m i ytre diameter og 0.5 m dyb og med svakt markerte voller og uten tydelig inngang (se Figur 3). Trekull fra et prøvestikk i 2012 ga en datering til 550 – 610 e.Kr., hvilket vil si siste halvdel av jernalderen.

Fra Politiodden kan du enten snu og gå tilbake mot Dividalshytta eller en av de andre hyttene i området eller du kan forhåndsbestille båtskyss over Altevatnet til båthavna ved Innset. Krysning av palsmyra Ostojeaggi mot Leinavatnet anbefales ikke uten kjentmann.

Vær obs på at kulturminnene over er fredete og ikke må forstyrres på noen måte. Ønsker du å vite mer om kulturminnene i Dividalen kan du søke i Riksantikvarens database Askeladden (askeladden.ra.no). Finner du andre kulturminner enn de som finnes i databasen, vil det være fint om du melder fra til Troms Fylkeskommune, Kulturetaten, gjerne med koordinat og bilde.

Her slutter turen for denne gangen. Det ble en veldig trivelig tur. Snakken gikk løst og ledig og, jo, man ble alltid klokere av å snakke med Hans.

Av Hans Peter Blankholm

Kulturminner i Dieváidvuovddi álbmotmeahcci / Øvre Dividalen nasjonalpark

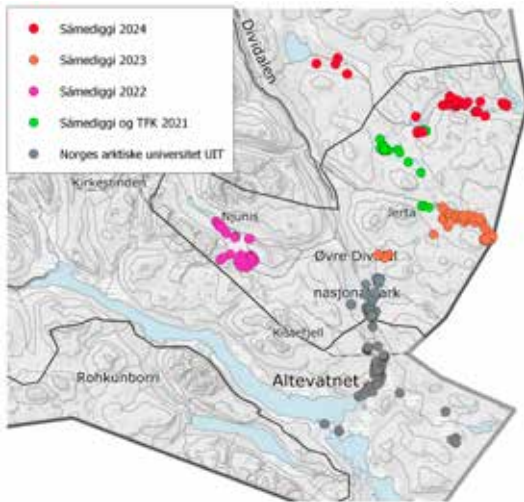
Vuomajávri. Foto Stine Barlindhaug, Sámediggi

Indre Troms er for mange i dag ensbetydende med store uberørte naturområder som tilbyr fantastiske muligheter for friluftsliv og gode opplevelser i naturen. Den unike og rike naturen i Indre Troms har også gitt menneskene til alle tider et fantastisk ressursgrunnlag for fangst og senere tamreindrift. Ikke bare til sjølbergning, men også etter hvert for handel, byttenettverk og skatt. Landskapene er derfor også viktige historiske bruksområder med mange kulturmiljø og kulturminner.

Den rene, uberørte og ville naturen er et godt etablert varemerke for nasjonen Norge, i særdeleshet gjelder dette områdene knyttet til våre nasjonalparker. Gjennom nasjonsbyggingen var dette bildet et viktig symbol for å skape en felles norsk identitet. Dette fikk konsekvenser for samenes historie som i stor grad ble skrevet ut av historien. Styret i Dieváidvuovddi álbmotmeahcci / Øvre Dividalen har sett behovet for å dokumentere de kulturhistoriske verneverdiene og har invitert Sametinget med i et samarbeid for å dokumentere samiske kulturminner og kulturhistorie i nasjonalparken. I tillegg har også den arkeologiske forskningsaktiviteten økt og bidratt til mere kunnskap om samenes bruk og bosetting i Indre Troms. I denne artikkelen skal vi se nærmere på sporene etter historisk bruk av «villmarka» i Indre Troms med fokus på

Dieváidvuovddi álbmotmeahcci/Øvre Dividalen nasjonalpark og tilgrensende områder. Bortsett fra dokumenterte kulturminner gjennom et mangeårig forskningsarbeid øverst i Dividalen var det ikke dokumentert og kartfestet kulturminner i nasjonalparken før registreringene startet i 2021. (se kart)

I løpet av de to siste årtusener f.Kr. skjedde det viktige endringer i samfunnsstruktur, bosetning og økonomi på Nordkalotten. For de som levde langs norskekysten nordover til Sør-Troms fant det sted en økende orientering mot sør-skandinaviske område, og hvor de i økende grad byttet ut jeger- og sankelivet med åkerbruk og husdyrhold. Samfunnene i innlandet og videre nordover, fortsatte på sin side med en økonomi basert på jakt- og sanking. Her orienterte man sin kontakt mot østlige metallproduse-

Dokumenterte samiske kulturminner i Dieváidvuovddi álbmotmeahcci /Øvre Dividalen nasjonalpark. Områdene med kulturminner viser også avgrensingen av hvor det er befangt og er ikke ei avgrensing av hvor det er kulturminner. Lengst sør i området er det dokumentert en rekke samiske kulturminner i forbindelse med et mangeårig forsknings-prosjekt ved Norges arktiske universitet, UIT.

rende samfunn. Denne ulike orienteringen medførte at forskjellene mellom samfunnene i dagens Norge økte og de utviklet etter hvert ulike etnisiteter. Langs kysten til Troms vokste det fram en germansk/norrøn etnisitet mens det videre nordover og i innlandet vokste fram en samisk etnisitet. I Indre Troms var det samene som ble enerådende helt fram til det begynte å komme norsk bondebosetning fra 1800-t. Mye av den reindriftsamiske bosetningen og bruken i indre Troms har vært kjent gjennom eldre litteratur og rapporter. Ikke minst takket være Hans Prestbakmo som har skrevet flere bøker og aktivt formidlet kulturhistorie gjennom et langt liv. Denne kunnskapen har nå vært aktivt brukt til å finne boplasser og kulturminner i terrenget slik at de blir dokumentert og kartfestet for ettertiden.

Området har vært brukt som bosettings- og ressursområde for mennesker siden steinalderen. Boplasser og steinredskaper

er dokumentert og undersøkt ved flere av de større vannene som Vuoli Rostojávri/Lille Rostavann, Devdjesjávri/Dødesvatnet, Álddesjávri/Altevåtn og Davit Lenesjávri/Leinavatn. Fra perioden yngre steinalder (4500-1800 f.kr) skjer ei betydelig økning i bosetningsspor i Indre Troms.

Redskapsfunn og boplasser fra steinalderen synes i dag i liten grad på overflaten. I denne artikkelen skal vi fokusere på kulturminner som synes på markoverflata.

De mest synlige og kanskje best kjente kulturminnetypen er fangstgroper for villrein-fangst. Fangstanlegg for villrein i form av store systemer med nedgravde fangstgroper og skyteskjul viser at denne fangsten har vært viktig gjennom hele forhistorien. Dateringer av fangstgroper fra indre Troms og andre steder i Nord-Norge viser at de har vært i bruk helt fra yngre steinalder.

De store sammenhengende fangstsystemene med mange titalls groper og som har betydd massefangst av rein, blir i dag tolket som et resultat av jaktpress knyttet til handel og beskatning. Dette startet i Vikingtiden (800-1050) og fortsatte med økende press på samisk økonomi frem til 1500- og begynnelsen av 1600-tallet. Det fikk alvorlige konsekvenser for villreinstammen. I nordenden og sørenden av Dieváidvuovdi/Dividalen ligger det slike store sammenhengende fangstgropsystemer. Ved Devdjesjávri/Dødesvatnet ligger to anlegg og i øvre Dividalen fra Irrgášjávri og videre sørover ligger det en rekke store fangstgropsystemer.

Andre kulturminnetyper som knyttes til den intensive fangstaktiviteten i Vikingtid og Middelalder er såkalte rekkeorganiserte ildsteder og stallotuffer. Rekkeorganiserte ildsteder er undersøkt mange steder i Sápmi og dateres til slutten av jernalderen og inn i middelalderen (800-1300 AD).

Benevnelsen kommer av at de oftest opptrer flere i lag og ligger på ei rett rekke.

**En av 76 fangstgroper ved et sammenhengende anlegg langs Suhttesgaldojohka.
Foto: Asgeir Svestad, UiT**

Ildstedene er store, rundt 1x2m, og ligger oftest nedenfor skoggrensene. Rekkeorganiserte ildsteder er de seneste årene blitt påvist i området ved Guomojávrrit og Suttsgaldojohka. De har vært ildsteder inni i telt som må ha vært ganske store. De er ofte svært overgrodd og kan være vanskelig å få øye på. Det finnes nok mange av disse i Indre Troms som ikke er påvist.

Stalloftufter er svakt nedgravde rundt/ovale tufter med liten voll rundt og sentralt ildsted. Tuftene ligger gjerne ovenfor skoggrensa i åpent terreng. I likhet med de rekkeorganiserte ildstedene opptrer Stallotufterne også oftest i grupper som ligger på ei rett rekke. Mange slike tufter er undersøkt i Sápmi, og hovedbruksfasen dateres til Vikingtid, 800-1050 AD. Lenge har forskere tolket tuftene som spor etter gammer, men den senere tid er det kommet tolkninger om at dette er spor etter store telt (bealljegoahti) som har hatt en lett nedgravd gulvflate. Dette for å gjøre dem varmere under bruk i høyfjellet i forbindelse med villreinfangst under høsttrekket. I Indre Troms er det så langt dokumentert to lokaliteter med til sammen 12 Stallotufter i henholdsvis den nordlig og sørlige fjellsi-

**Čilla/skyteskjul på sørøstsiden av Rávdovjávri.
Foto: Stine Barlindhaug, Sámediggi**

Rekkeorganisert ildsted ved Suhttegaldojohka. På et flatt ned ved elva ligger seks godt overgrodd ildsteder som ikke er lett å få øye på. Like ved ligger det et fangstanlegg med 76 fangstgroper på en sammenhengende rekke over en strekning på 1,2 km. Foto Stine Barlindhaug, Sámediggi

den ovenfor skoggrensa i Devddesvuopmi. Fire av disse er undersøkt og dateringene viser hovedbruksfase i perioden 700–1000 AD.

Parallelt med den intensive villreinfangsten som medførte utryddelse av villreinstammen skjer utviklingen av tamreindriften. Først ved at man holdt lokkedyr til hjelp i fangsten og etter hvert også for transport. I løpet av 1500-tallet var reinnomadismen godt etablert. Den økte kontakten med omverden. Påvirkningen av statsdannelser, kristning og andre endringer i Norden medførte store endringer både økonomisk og demografisk også for de samiske samfunnene. Områdene i Indre Troms ble viktige sommerbeiteområder for reindriftsamene mens vinterboplassene lå lenger øst inn i dagens Sverige.

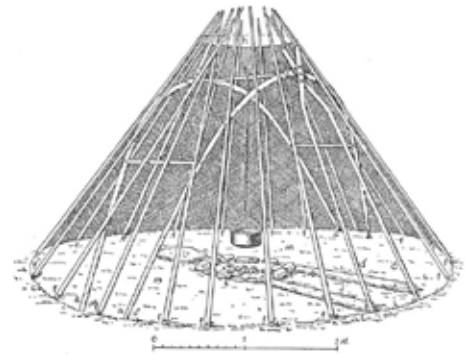
Matgjemmer og lagringsgroper er vanlige kulturminnetyper som knyttes til både de samiske jakt- og fangstsamfunnene og tamreindriften. Lagringsgroper anlagt i ur er vanligst, men også steinkammer gravd ned i godt drenert morenegrus. Tett på Vuomahyttene finnes eksempler på begge variantene.

Det mest tallrike kulturminnetypen knyttet til tamreindriften er árran (samisk ildsted). Árran er det samiske navnet på ildstedet som lå inni lávvuen og bealljegahti (store familietelt) og også inni gammene. Dateringer viser at árran i sentrum av boligen med en tilhørende oppdeling av gulvflaten har stor tidsdybde i Sápmi, helt tilbake til begynnelsen av vår tidsregning. Fortsatt i dag benytter mange samer samme organiseringen på gulvflaten når de setter opp lávvu eller bealljegahti.

Oftest er det kun inndeling av den indre golvflata i teltet vi finner etter reindriftsamenes teltboplasser. Steiner som har ligget rundt ytterkanten av teltet (teltring), slik de vi ofte ser på nye lavvoplasser, finnes sjelden på de eldre teltboplassene. Sporene i marka etter reindriftsamenes teltboplasser

**På en markert liten haug med morenegrus sør for elva ved Vuomahyttene er det gravd ei grop og bygd et kammer av steinheller medi gropa.
Foto: Stine Barlindhaug, Sámediggi**

Illustrasjon av tradisjonell inndeling av gulvflaten i teltet. I høyfjellet med lite tilgang på trær vil ofte både árran og geaðgebearpmethat (armene ut mot døra) være bygd av stein. Illustrasjon, Ernst Manker 1953

som arkeologene ser etter, er steinene som har vært brukt til å ramme inn ildstedet (árran) og to «armer» av stein (geaðgebearpmethat) som strekker seg fra ildstedet og ut mot teltdøra.

Hvis du vet litt hva du skal se etter, og følger med når du går på tur, er sjansen stor for at du får øye på et árran. Både langs turlagets merkede stier og nært både Vuoma- og Dærtahyttene finnes det árran. Disse to hyttetunene er nevnt fordi det kun er rundt disse vi har befart. Det finnes trolig kulturminner tett opp til andre hyttetun også.

Nede i furuskogen kan man treffe på gamle furutrær med spor etter høsting av

Barktatt furu tett på elva i Dieváidvuovdi/Dividalen hvor uttaket er datert til 1620. Foto Andreas Kirchhefer.

Langs nordsiden av Ánjajohka/Anjavasselva oppe i Ánjavuopmi/Anjavassdalen forteller eldre kilder om flere reindriftsamiske sommerboplasser Disse er det ikke lenger mulig å finne grunnet tilvekst av tett krattvegetasjon. Foto Stine Barlindhaug, Sámediggi

bark. Innerbarken på furutrær har vært benyttet som mat og sporene i trærne etter slik høsting bevares i flere hundre år. Et barktatt tre kan dateres til året uttaket skjedde. Den eldste datering fra slike tre i Dividalen er fra 1619 og den yngste fra 1863.

Indre Troms og Dieváidvuovdi/Dividalen er fortsatt lite undersøkt. Potensialet er svært stort, noe som framgår tydelig av antallet kulturminner som ble funnet på en ukes befarings per år i nasjonalparken. Dessverre vil gjengroing som følge av stadig varmere og våtere klima gjøre at mange hittil ukjente kulturminner vil bli vanskelig å finne i framtiden.

På nettsiden kulturminnesok.no kan du åpne et kart og zoome deg inn for å få detaljerte opplysninger om konkrete kulturminner som er registrert og lagt inn i Riksantikvarens kulturminnedatabase. Sámediggi tar også gjerne imot tips fra turgåere om mulige kulturminner.

Kilder

I tillegg til Sametingets egne feltrapporter som kan lastes ned herfra: <https://sametinget.no/kulturminne-og-bygningsvern/nyttige-ressurser/fagrapporter/?Side=1> er følgende kilder benyttet:

Hansen Lars Ivar og Olsen Bjørnar, 2004. *Samenes historie fram til 1750*. Cappelen Akademiske Forlag

Sjögren Per, Kirchhefer Andreas, Storm Dikka, Sommerseth Ingrid, Frafjord Karl og Elvebakk Arve, 2012. DYLAN i Dividalen/Dieváidvuovdi. Rapport fra DYLAN WP 1 Tromsø.

Sommerseth Ingrid, 2009. *Villreinfangst og tamreindrift i indre Troms. Belyst ved samiske boplasser mellom 650 og 1923*. PhD thesis, University of Tromsø, <http://munin.uit.no/handle/10037/2376>

Sommerseth Ingrid, 2011. Archaeology and the debate on the transition from reindeer hunting to pastoralism. *Rangifer* 31: 111–28.

Svestad, A. In press. Chapter 11. LARM Investigations in Inner Troms 2: The Guomojávrrit Region. In: *Archaeological Perspectives on Hunter-Gatherer Landscapes and Resource Management in Interior North Norway*, edited by Marianne Skandfer, Hans Peter Blankholm and Bryan C. Hood. Equinox, Sheffield. ISBN 9781781798171.

Av Stine Barlindhaug

ISTINDEN

Fasinasjon, lengsel, og eventyr...

Et forhold over femti år

Flagget på Istinden.

Av Ellen Marie Ingulfsvann

Jeg er født i Nord-Trøndelag som det het den gang. Rundt Steinkjer er det mye skog og myr og fjellene omkring er runde. Vi kjørte over fjellet for å besøke farmor. Veiens høyeste punkter gikk over ca. 4-450 moh. Det var bratt for en Ford på 60-tallet, men veien var svingete så vi klatret oss opp og over. Framme hos farmor kunne vi gå fisketur opp til fiskevannet på 650 moh og derfra se opp på den høyeste klumpen på hele 867 moh. Mulig vi var der oppe også. Vi var også på bilferie i Nord-Norge i 1967 med familien. Men fra den turen husket jeg best tunellene, ferjene, isbjørnen i Storgata, sameungdommene ved Ishavskatedralen og fisking på Hella. Dette var vel omtrent min erfaring med fjell da familien flyttet til Bardufoss i 1969.

Der åpenbarte FJELLET seg. Vi bodde i Heggelia og jeg hadde eget rom med utsikt mot selveste FJELLET- Istinden. Det første om morgenen var å se på Istinden og så på

ettermiddagen mens jeg egentlig skulle jobbe med lekser. Jeg så og nøt og var veldig fasinert. Istinden gjennom alle årstider. Naturen ble brukt til joggeturer, orienteringsløp, skirenn, bærturer og fisketurer. Tror aldri jeg tenkte på Istinden som et fjell som kunne bestiges. Istinden bare var der – alltid og hele tida i ny bekledning. Jeg hadde verdens fineste utsikt og var bare begeistret. Istinden la seg rundt hjertet. Den var «mitt fjell»!

Tre år seinere flyttet vi tilbake til Steinkjer og fjellene ble runde igjen. Istinden var med meg som et vakkert minne.

Etter 6 år var gymnaset og sykepleierutdanningen unnagjort og da var det kun et alternativ for meg - Nord-Norge! Naturen og Istinden dro meg til seg.

Det ble Tromsø som «traff» på kombinasjonen jobb og natur. Der fikk jeg om ikke annet Tromsdalstinden å hvile øyet på. Slett ikke ille. Men nesten hver sommer kjørte vi bil hjem til familie i Trøndelag. Hver

sommer fikk jeg hilst på fjellet mitt Istinden- fortsatt som et vakkert skue. Det var alltid raskeste biltur ned for å få tid til å treffe familie og venner før raskeste tur hjem igjen. Etter mange år på dette viset, vokste det frem en lengsel. Kunne vært spennende å gå opp på fjellet!

Omsider formet dette ønsket seg til en klar plan sommeren 2023. Hele 54 år siden mitt første møte. Nå vi var pensjonister og hadde mer tid til opplevelser underveis.

Vi svingte inn mot Iselvmoen en fin søndag i august. Jeg var så klar. Skiltet viser 4,5 km til toppen. Stien gikk bratt opp langs Tindelva med mye undervegetasjon i starten. Så noen våtere stiparti over tregrensa før vi kom på ryggen til Stormofjellet. Stien går forbi Tindhola og «pynte- breen» innerst opp mot toppen. Det er den jeg har sett fra Heggelia og fra bilveien. Riktignok ikke like vakker på nært hold! Været endret seg til kald vind og regn og tåke som kom og gikk. Men vi fortsatte på resten av turen som ble mer steinete, grusete og med noen glatte berg. Riktig surt og kaldt ble det og fingrene ble kalde. Men bortsett fra votter hadde vi godt med klær med oss. Og så – toppen! Den bar tydelig preg av at mange hadde ønsket seg opp dit! Mange steinrøyser og «jeg har vært her»-beskjeder. Det norske flagget var også plantet der. Vi dokumenterte med bilder og så oss rundt fra det nye perspektivet. Istinden har tre topper med Vestre Istinden på 1489 moh som den første på ruta vi fulgte. Neste topp var Midtre Istinden ca 1450 moh og bak i skodda kunne vi innimellom skimte Austre Istinden på 1267 moh. For noen ville kanskje det vært spennende å fortsette ruta den veien. Men etter å ha skimtet Heggelia fra Istinden delvis i tåke og regn, var vi fornøyde. Jeg takket for meg og lovet å hilse fra fjellet!

Istinden har fortsatt sin plass i hjertet. Jeg kan nesten si at den har vært en «veiviser» eller «reiseleder» i livet. Men sannelig tror jeg den er finest å se fra Heggelia.

Breen før toppen.

Utsikt retning Bardufoss.

Istinden fra Rustalia.

Lett, lettere, lettest!

Av Nina B. Cheetham

Det var «stinn brakke» på TT-Fjellsportgruppas møte i oktober 2024. Folk i alle aldre var lei av å gå med for tunge sekker og møtte opp for å få lure tips av turbofjellmannen Bjørn Forselv fra Narvik. Han har svart belte i lange og korte fjellvandring, har skrevet flere turbøker og delte erfaringer fra et utall lange og korte vandring.

Mannen må være full av energi for på merittlista hans står blant annet Pyreneene på langs, Nordlandsruta, Arizona trail (og flere andre langturer på det amerikanske kontinent), de franske alper, Fjorderuta og flere andre. Fruen er med så hun kan ikke være dårligere. Det tok visst helt av i 2019 (kanskje han ble pensjonist da) for etter det har turene hatt en varighet på fra 1- 6 mnd. Han og kona er et ypperlig eksempel på at alder ikke er til hinder for å leve ut turdrømmen.

Det sier seg selv at hvis du skal gå 10 000 km med full opppakning nytter det ikke å ha med dansesko og et kilo ost. Neida, vi snakker lett som i ultralett! Alt fra spesialinnkjøpt Sea pack telt på 350 g (uten plugg, da benyttes karbon gåstaver fra Black Diamond) fra USA og ultralight titan kokeutstyr. Dunposen var også spesialtilpasset og Bjørn og kona visste råd for kalde turer. De bare fylte på ekstra dun på oversiden av posen slik at den varmet bedre. Avklypte tannbørster kan vi fra før, men her var det mange andre gode råd å plukke med seg. Klærne kan for eksempel pakkes i Nylon UME plastposer istedenfor de «tunge» vannrette posene man ofte bruker.

Sekken Bjørn presenterte for oss var

Foredragsholder Bjørn i sitt rette element!

selvsagt også ultralett og innkjøpt fra USA. Totalt veide alt utstyr inkludert klær cirka 7,5 kg. Garderoben Bjørn og kona har med på langtur innbyr ikke til hyppige skift og nytt antrekk til middag, to T- skjorter av ull for tre måneder på tur sier sitt. På sommerturer i solutsatte strøk sverger han til kombibukse med avtagbare bein, solarmer og solhansker.

Publikum lot seg imponere av skoparken han hadde tatt med og vi fikk råd om sko helt ned til 300 gram (husk å stramme skoene underveis!). Jeg ble imidlertid ikke fristet av å gå med lette joggesko på fjelltur og la dem tørke på beina! Han om det.

Når man skal vandre i månedsvis trengs det påfyll av mengder av energi. Menyen vi fikk presentert var ikke av det varierte slaget, glem gourmet! Selv er jeg bortskjemt

med en fiske eller kjøttmiddag i tillegg til det frysetørrede, det kan til og med vanke et glass rødvin i starten av turen. Men neida, frokost besto av frøblanding, alle lunsjer av tortillas med Nutella (Nugatti) og frysetørret middag. I tillegg ble det konsumert mengder av sjokolade og vann.

Kanskje lyder en lunsj bestående av sjokoladepålegg som musikk i enkelte søtmonsters ører, men etter tre måneder er muligens det suget kurerert, hva vet jeg. Til tross for sjokoladepålegg og fett, kiloene raste av underveis.

Bjørn inspirerte oss til å tenke litt nytt, tenke på vekt og på at turkroppen skal holde i mange år. Når man er ung er det langt frem til slitasjegikt og vonde knær, men forebygging kan starte tidlig. Ikke bær dere i hjel! Hos Bjørn og hans likesinnede har det faktisk gått sport i det!

Solid økonomi er nødvendig for å gjennomføre alle Bjørns anbefalinger. En liten bemerkning med tanke på gjenbruk og i et bærekraftsperspektiv; du trenger ikke å fornye hele tur/utstyrsgarderoben for å lette litt på sekken. Hvert gram hjelper, det fikk vi mange eksempler på.

Refleksjon

Tankene mine trekker meg baklengs inn i fortida i det jeg hiver skiene opp på skuldra. Bevegelsen er godt innøvd. Med enhånds overhåndsgrep om skiene like over bindingen trenger jeg ikke skifte grep. Stavene i venstre, tunge sko. Jeg er tilbake i guttedagene. Vi skulle opp i løypa. Og det tok en halv times tid. Skiene gnog på de unge skuldrene. Skifte skulder og fortsette. Oppe i bakken reimet vi skiene godt og begynte å trakke nysnø. Opp til første kul gjerne to og tre ganger. Så stikke løyper. I bua ventet ei skive brød når vi dampende tok en hvil. Så opp igjen, øve og bedømme kjøringa. Nå trenger jeg ikke gå langt – bare rundt svingen og bort i kneika før jeg svinger skiene av skuldra. Fellene er allerede påsatt. Og så legger jeg i veg. Glimtet fra barndommen blir borte for ei stund. Puster jevnt tungt, men holder koken helt opp i ett. Den møysommelige reiminga er det slutt på. Få grep og et par klikk så er skiene faste. Jeg skøyter fart ut i bakken. Gutten er på ski - og i takk-

nemlighet for all instruksjon og rettleiding den gangen. Teknikken sitter, stilen er 60 – 70 år gammel. Samlede ski, vektavlastning i en umerkelig bevegelse og markerte stavisett. Så danser jeg ned igjen som den guttungen jeg er, for så å labbe bortover gata og hjem og er flere og sytti år – naturligvis. Det er glade dager. Takk for at helsa ennå varer!

Av Harald Bohne

Eivind André Hemmingsen

En av Karibu's største ildsjeler

Av Ellen Marie Ingulfsvann

Tror jeg må begynne som Vegard Larsen i radioprogrammet Drivkraft: Hva er drivkraften din?

Men først litt bakgrunnsfakta. Eivind er faglært tømmer og da er det klart at han sitter med mye nyttig kunnskap som bla Turlaget har bruk for. Men det er jo ingen selvfølge at man dermed har overskudd til å jobbe dugnad i frihelgene. Men det gjør nettopp Eivind. Og det har blitt temmelig mange timer. Hittil har han jobbet rundt 230 timer og det utgjør vel en måned i 8-timers arbeidsdager!

Som han sier: «Det var jo pappa som startet Balsfjord turlag i 2012 så derfor har jeg havnet i det systemet.» Faren startet også «Ti På Topp» i 2008. Altså her snakker vi om å være født inn i en dugnads-familie. «Æ har vært med på dugnader med merking av løyper, satt opp skilt og klopping osv. Satt jo også som vara i styret noen år. Nå er jeg med som turleder i turlaget og har tatt det grunnleggende kurset som Alf Brustad holder, i 2011 og i 2021. Æ e bla med som turleder på årets midnattssol-tur til Fugletinden (1033moh). Den arrangeres første fredag etter 23.juni. Vi er alltid to turledere på disse turene.

«Når det gjelder Hytta i Lakselvdalen va æ med på befaringa som var på høsten 2018. Da ble det bestemt at det skulle bygges ny hytte, og ikke pusse opp den gamle. Noen andre skulle sette opp hytta. I 2023 var æ med turlederne i Turlaget på et opplegg hvor ble det snakk om Karibu. Da ble det snakk

Eivind Hemmingsen på Karibu.

om at innredning med panel, listverk og kjøkken skulle gjøres på dugnad. Siden æ e tømmer og bygg hus til vanlig og har kompetansen, så var vel valget å spørre mæ enkelt. Vi startet opp med det innvendige arbeidet i februar.»

Eivind er født i Tromsø i 1983 og er bosatt på Sandøyra. Han jobber på Nysted Bygg, er singel og har ingen barn. Han tror ikke han blir å bruke Karibu så mye, siden han bor 45 minutters kjøring unna hytta. Svaret på åpningsspørsmålet formulerer han slik.

Karibu under oppføring. Foto: Harald Bohne

«Drivkraften til å delta på dugnadsarbeide er å bli kjent med mange nye folk og ha det hyggelig sammen med dem. I september var æ en helg på Dividalshytta sammen med en fantastisk gjeng i forbindelse med bytting av vindu på hytta. Der så æ på Facebook at de kunne trenge litt hjelp.»

Han har også jobbet med klipping til Haugafjellet i Meistervik. De begynte klippingen i 2015-16 og er ikke ferdig klippet ennå. Han var også med på klipping i Kjusakdalen inne i Nordkjosbotn, en tursti

som fortsetter inn Russedalen. Da er de gjerne tre personer som jobber sammen. I 2017 åpnet Balsfjord Turlag 30 vandreløyper i kommunen, og der deltok han med merking og oppsetting av skilt.

Eivind møter også en gjeng som spiller innebandy en gang i uka. Han fyller dagene med jobb og sist fredag jobbet han på Karibu fire timer etter endt arbeidsdag. Neste helg møter han nok opp igjen.

Halloweenfeiring i Folkeparken med Barnas turlag

Se opp for spindelvev og hårete edderkopper! Alle foto: Jacob Guttormsen (Nordlys)

Et lett snølag har lagt seg over marka og gjør byen og dens nærliggende turområder litt lysere og mer oversiktlig. Bortsett fra granskogen i Folkeparken. Tunge barnålsgreiner fulle av snø henger tungt mot bakken og skaper en magisk stemning på vei inn mot mørketida.

Et ulvehyl høres fra skogen. Alle nabolagets hunder stemmer i og bidrar til ei herlig trolsk stemning. Det er Halloween. Det er mørkt ute – og vi er klare til å ta imot 60 påmeldte barn og deres foreldre til spøkelsesløypa vår!

I år har vi vært så heldige å få hjelp fra to elever fra Sommerlyst ungdomsskole, som jobber for Troms Turlag på Operasjon Dagsverk. Ivrige og entusiastiske har de bidratt til å lage ei skikkelig herlig spøkelsesløype i skogen, med edderkoppspindel,

lysende skjeletter og stemningsfulle lyslenker langs stien inn under grantrærne. Som om ikke det var nok, har de kledd seg ut i sorte kostymer med hvite masker og gjemt seg i skogen for å gjøre løypa ekstra mystisk og spennende! De har fått beskjed om å være varsomme, for her kommer det mange små barn som vi må ta litt ekstra hensyn til. Elevene er superflinke og greier kun med sin tyste tilstedeværelse å skape det lille ekstra, spesielt for de litt større barna som tøft annonserer «Æ e ikke redd – det e jo bare juks og plastskjeletta i skogen!» før de tar fatt på løypa.

Vi har også hengt opp turposter med spørsmål om alt fra skogens ville dyr til kjente og kjære figurer vi kjenner fra Norske Folkeeventyr.

Og nettopp eventyr var tema for årets løype. Ved inngangen til skogen blir barna

møtt av en rødkledt skikkelse med en kurv full av godteri og snacks. Men de får ikke forsyne seg riktig enda. Først må de love Rødhette å gjennomføre løypa. I tillegg må de hjelpe til med å sjekke at skogen er trygg. Med fjerne ulvehyl, tør ikke Rødhette ta turen alene gjennom skogen med godtekurven, for å besøke sin gamle mor som bor på Sør-Tromsøya Sykehjem.

Barna er ivrige på å hjelpe til med å speide etter ulven mens de går. Noen kommer storøyd ut og forteller at de har ikke sett ulven – men de hørte den! En annen kan fortelle at det var en ulv der – men han skremte den såpass at den sprang langt av sted. Ei lita jente lurer på om jeg virkelig ER Rødhette – for Rødhette er jo også ei lita jente? (Ja, jeg er den ekte Rødhette, men du vet – eventyret begynner jo å bli noen år gammelt og slik er det nok også med Rødhette etter hvert...)

Det er så stas å få være med på å skape litt hverdagsmagi for store og små. Slikt blir en aldri for gammel til! Det kom en hel del foreldre også, samtlige utkledd i fantasifulle kostymer, som koste seg sammen med barna. Det er godt å ha ei hand å holde i når man skal på Halloweenfeiring i skogen. Tilbakemeldingene var svært gode i år som i fjor. En pappa, passende nok utkledd som jeger for anledningen, sa at dette var SÅ mye bedre enn å tilbringe kvelden inne i en gymsal på en skole.

Mange skoler arrangerer åpne Halloweenfeiringer på denne dagen, det er kjempeflott. Samtidig er det mange barn som ikke har noen å dra dit sammen med. Barn som føler de er litt for store til å ha med foreldrene, i tillegg til små barn som enda ikke har begynt på skolen, men som har kjempelyst til å gå Halloween slik så mange andre barn gjør.

Løypa til Barnas turlag er åpen for alle. Man trenger heller ikke være medlem for å delta. Skogen – den er åpen for alle. På en slik dag kjennes det ekstra kjekt og aktivt få

Augusta og mamma Isabell er ikke av den lett-skremte sorten...

Rødhette anno 2024

Spøkelse i treet. Foto: Merethe Stiberg

bidra til å forhindre utenforskap blant barn og unge. Og så er det jo så kjekt – og veldig enkelt å få til! Dette er noe enhver kan skape i sitt nærmiljø, flere foreldre kan gå sammen, samle det man måtte ha av skremmende effekter i hus og lage ei helt egen spøkelsesløype i sitt nærområde – det blir garantert en suksess!

Vi ønsker å takke elevene fra Sommerlyst for at de kom og bidro på akkurat denne dagen. I tillegg til å støtte nok en god sak, gir det en ekstra verdi å kunne bidra til at ungdom får oppleve på en direkte måte, i form av umiddelbare gode tilbakemeldinger fra deltakerne, hvilken glede dugnadsarbeid kan være, for andre – og ikke minst for en selv.

Barnas Turlag Tromsø er en turgruppe for barn og unge, tuftet på dugnadsinnsats fra turinteresserte trygge voksne som ønsker å bidra til flotte, trygge nærturer og aktiviteter for Barn og unge i alderen 0-12 år. Med det sagt, så har vi stadig behov for flere engasjerte voksne – og beste-foreldre, som kunne tenke seg å være med på å skape turglede og hverdagsmagi for byens barn og unge. Dere er hjertelig velkomne til å ta kontakt med Troms Turlag hvis dette er noe dere kunne tenke dere å være med på!

Tekst og Foto: Merethe Stiberg og Jakob Guttormsen (Fotograf Nordlys)

Måneskinnstur til Holmvassfjellet med Balsfjord og omegn turlag

Balsfjord og omegn turlag har i flere år hilst årets nest siste fullmåne med en fellestur.

I år var dette fredag den 15.11. Men når dagen kom var det vind og ruskevær, og med håp om å i hvert fall få et glimt av fullmånen, ble turen utsatt til søndag kveld.

På søndagskvelden var vinden løyet, men det var fortsatt tett skydekke og snø i luften.

Vi var 13 små og store som la i vei opp mot toppen i knedyp kramsnø.

Holmvassfjellet er godt besøkt, så stien var godt synlig i snøen, men det kom godt med at de som startet først gikk med truger og tråkket løypa.

Humøret var godt hele turen. De yngste deltakerne satte stort pris på at vi underveis støtte på flere spennende lyslykter i fjell-siden, som viste seg å være snømenn, som på merkelig vis var blitt pyntet, ikke bare med den obligatoriske gulrotnesen, men også med sjokoladekarameller, som vi i tur-følget kunne fylle på blodsukkeret med.

Etter at hoveddelen av høydemetrene var

unnagjort, ble mysteriet oppklart da vi oppdaget et koselig leirbål i skogkanten, med enda en snømann i selskap med ei sprek DNT-bestemor, som tok oss imot med varm drikke og deilig bålvarme.

Etter en kort pause fortsatte vi mot toppen, og nå ble snøen mer pudderkonsistens. Traseen følger den lave ryggen som bølger seg langs det islagte vannet. De yngste oppdaget at den lette snøen var ideell å rulle seg i, så med 4 rullende unger til å brøyte vei, ble det en lettgått tur til toppen. Den siste bratta opp måtte vi grynne igjen, men nå var jo målet i sikte og vi ble belønnet på toppen med hjemmebakke julekaker, som en i følget hadde med seg.

På tur ned stoppet vi igjen ved bålet og grilltet pølser, før vi ruslet nedover i selskap med tett dalende, store, vakre, julesnøfnugg.

Alt i alt en kjempefin tur – hvor selv fullmånen til slutt kikket frem bak skydekket og takket for følget.

Teks og foto: Anna Rosén

Smånytt

«Du får utløp for det du kan, du får brukt ressursene dine på noe som er bra for samfunnet, og så gir det masse tilbake til en selv også.»

Stian Slotterøy Johnsen
Generalsekretær i Frivillighet Norge

Sola lyser våren inn. Foto: Finn Jürgens. Foto forside: Ellen Marie Ingulfsvann

Vi ønsker alle velkommen innom Turlagskontoret til en hyggelig prat

- Neste nummer** av Fjellvåken kommer med Fjell og Vidde nr. 3, cirka 10 juni. Stoff mottas fortløpende og innen 1. mai.
- I redaksjonen** Finn Jürgens, Ellen Marie Ingulfsvann og Nina Cheetham
- ◇ E-post: troms@dnt.no
 - ◇ Hjemmeside: www.troms.dnt.no
 - ◇ Nå er vi også på Facebook. Troms Turlag – DNT.
 - ◇ Redaksjonen i Fjellvåken ønsker stoff fra Turlagets medlemmer. Manus kan sendes til Turlagets adresse.
 - ◇ Adresseendring meldes direkte til Turlagskontoret.

Trykkeri
2041 0652

TRYKT I
NORGE
NO - 4660

Åpningstider onsdag 12–16, torsdag 12–18, fredag 12–16. **Telefon besvares i åpningstiden**
Postboks 284, 9253 Tromsø | **Besøksadresse** Kirkegt. 2 | **Telefon** 77 68 51 75 | **Bankgiro** 8245 06 09141